

แผนการใช้ที่ดินตำบลหินทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2
กรมพัฒนาที่ดิน ปี 2566

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่นๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้วร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2 และกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สพด. ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว

กันยายน 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญรูป	ค
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-2
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-2
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-2
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-4
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-8
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-2
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-3
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-3
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-3
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญญัตินี้

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศร้อยรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2536-2565	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภอร้อยรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลหันทราย อำเภอร้อยรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ปี 2565	2-8
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนตำบลหันทราย อำเภอร้อยรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ปี 2565	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลหันทราย อำเภอร้อยรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ปี 2565	2-10
3-1	สมบัติดินตำบลหันทราย อำเภอร้อยรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว	3-4
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดินตำบลหันทราย อำเภอร้อยรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภอร้อยรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว	6-6
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการ ในปีงบประมาณ 2567-2571	7-7
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-8
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณตำบลหันทราย อำเภอร้อยรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)	7-10

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	ขั้นตอนการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-4
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขตตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	2-1
2-2	สมดุขของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดสระแก้ว	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	2-7
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	3-5
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบันตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	4-4
6-1	เขตการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	6-7
7-1	การชะล้างพังทลายของดินตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	7-6

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้วซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่างๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566

1.4.2 สถานที่ ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ฯ

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน/สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

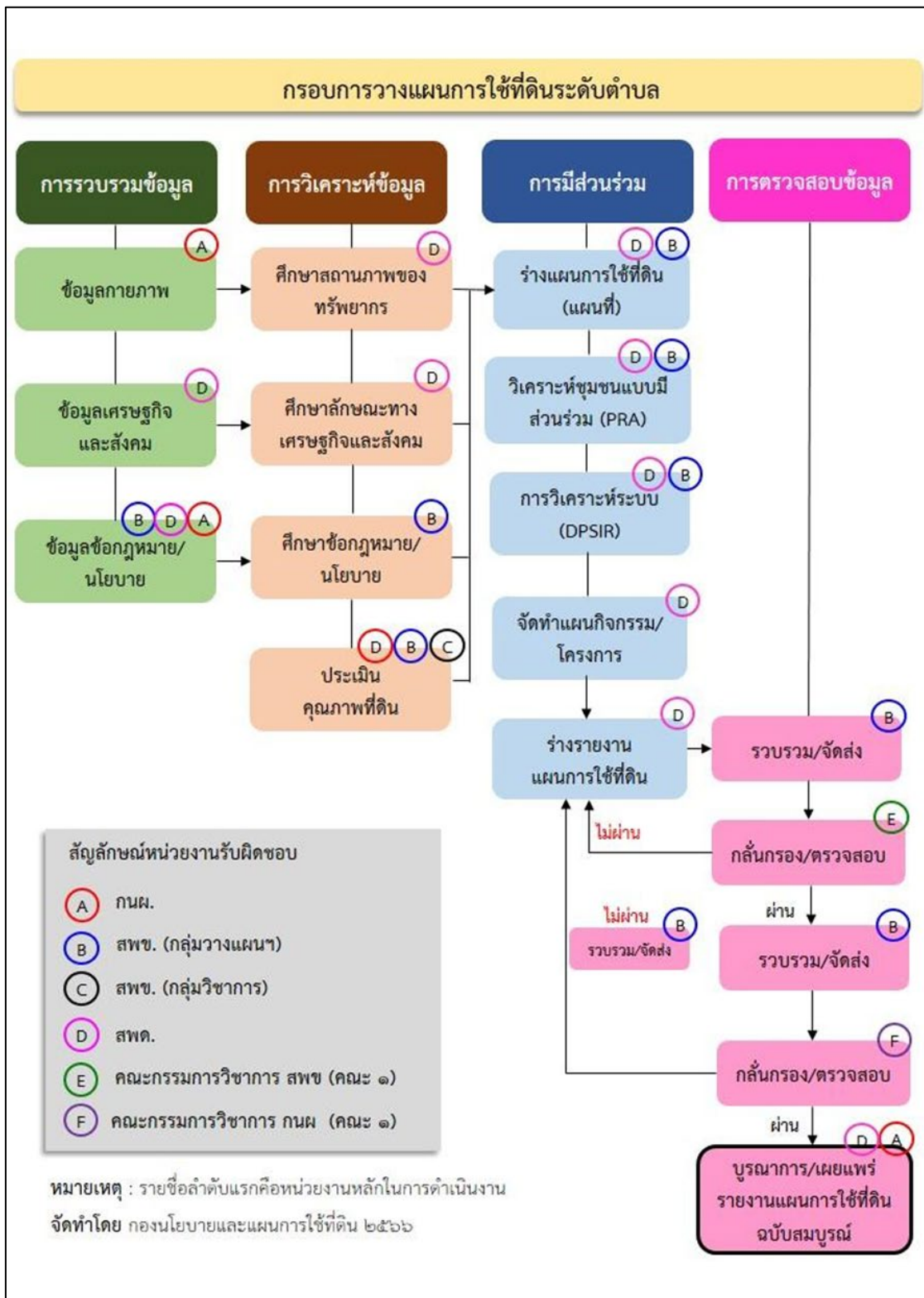
2) กรมพัฒนาที่ดินโดยสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของงบประมาณใน พื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่นๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล แสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

ตำบลหันทรายน่าอยู่ เชิดชูวัฒนธรรม ป่าพื่อหลวงเลิศล้ำ ผู้นำเกษตรกรรม หัตถกรรมผ้าทอ (องค์การบริหารส่วนตำบลหันทราย, 2566)

รูปที่ 1-1 ขั้นตอนการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

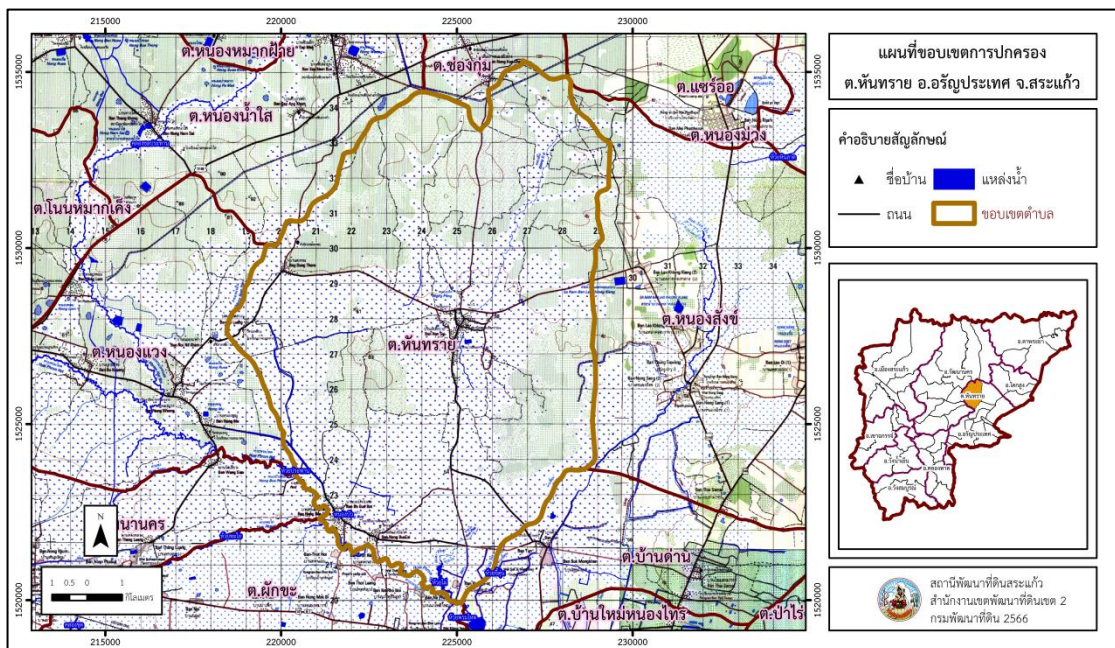
ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอรัญประเทศ มีพื้นที่ประมาณ 110 ตารางกิโลเมตร หรือ 68,864 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลหนองน้ำใส และตำบลช่องกุ่ม อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลผักขะ อำเภอวัฒนานคร และตำบลบ้านด่าน อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลหนองสังข์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหนองแวง และตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

รูปที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขตตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านหันทราย

หมู่ที่ 2 บ้านหันทราย

หมู่ที่ 3 บ้านหนองบัวเหนือ

หมู่ที่ 4 บ้านหนองบัวใต้

หมู่ที่ 5 บ้านโนนโพธิ์

หมู่ที่ 6 บ้านเนินผาสุข

หมู่ที่ 7 บ้านโนนสะอาด

หมู่ที่ 8 บ้านดงทม

หมู่ที่ 9 บ้านบ่อหลวง

หมู่ที่ 10 บ้านบ่อบัวโบสถ์

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำโตนเลสาบ มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น หนองปลิง และหนองบัว มีห้วยพรมโหด ไหลผ่านทางตอนใต้ คลองสีเียวไหลผ่านทางทิศตะวันออก

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ พ.ศ.2536-2565 พบว่า ตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 28.2 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.9 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 24.0 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคมและธันวาคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,363.7 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 128 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 254.3 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 19 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี พ.ศ.2536-2565 ณ สถานีตรวจอากาศ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETO) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งกลางเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

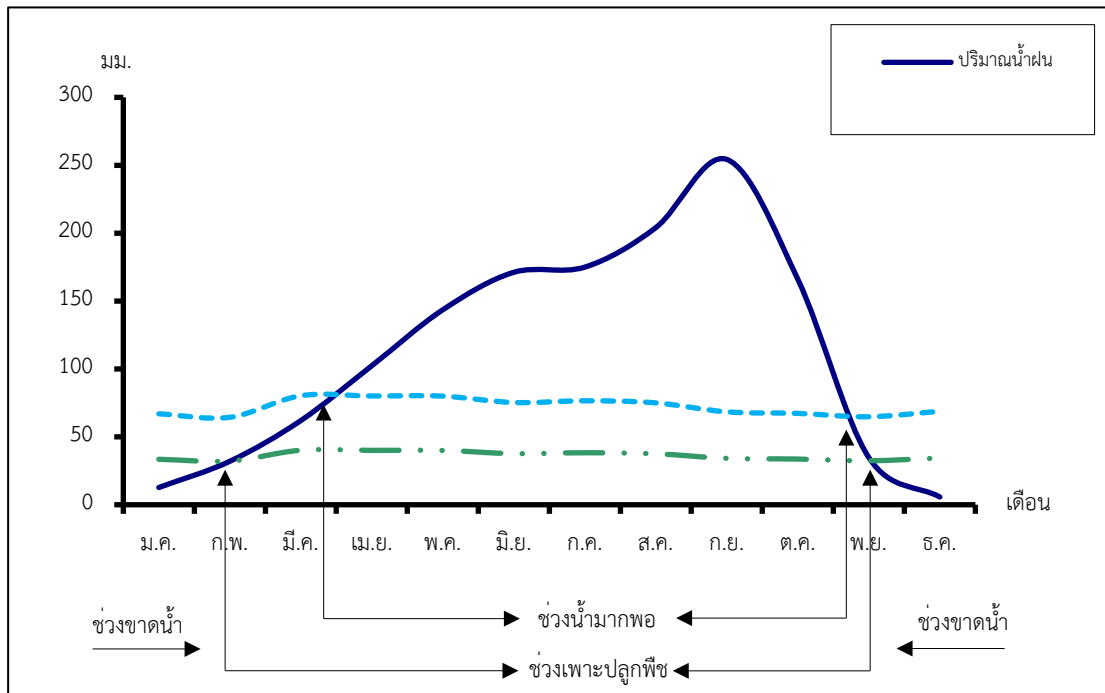
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว¹ พ.ศ.2536-2565

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด (°ซ)	สูงสุด (°ซ)	เฉลี่ย (°ซ)					
	ม.ค.	20.8	32.9	26.6	64.0	12.7	2.0	67.0
ก.พ.	22.7	34.7	28.3	64.0	32.0	3.1	64.4	30.4
มี.ค.	24.7	36.2	29.7	67.0	62.0	6.1	80.3	55.8
เม.ย.	25.5	36.6	30.1	71.0	102.4	8.7	80.1	85.6
พ.ค.	25.8	35.5	29.6	77.0	143.6	15.3	80.0	110.6
มิ.ย.	25.5	34.4	29.0	79.0	171.2	16.6	75.3	124.3
ก.ค.	25.0	33.5	28.4	80.0	175.0	17.7	76.6	126.0
ส.ค.	24.9	33.2	28.2	82.0	204.1	18.9	75.0	137.4
ก.ย.	24.8	32.7	27.9	83.0	254.3	19.2	68.4	150.4
ต.ค.	24.3	32.6	27.8	80.0	166.0	14.3	67.3	121.9
พ.ย.	22.9	32.5	27.3	73.0	34.7	5.0	64.8	32.8
ธ.ค.	20.8	31.8	26.0	66.0	5.7	1.5	68.8	5.6
เฉลี่ย	24.0	33.9	28.2	73.8	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,363.7	128.4	867.9	993.2

หมายเหตุ : ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-2 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรจังหวัดสระแก้ว

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 3,064 ไร่ หรือร้อยละ 4.45 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 60,255 ไร่ หรือร้อยละ 87.51 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 35,003 ไร่ หรือร้อยละ 50.83 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาว่าง นาข้าว+มันสำปะหลัง
- 2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 9,751 ไร่ หรือร้อยละ 14.17 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย พืชไร่ผสม
- 3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 15,442 ไร่ หรือร้อยละ 22.42 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ไม้ยืนต้นผสม
- 4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 37 ไร่ หรือร้อยละ 0.06 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ มะม่วง ไม้ผลผสม
- 5) พืชสวน มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก
- 6) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 2 ไร่ ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3 พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 3,978 ไร่ หรือร้อยละ 5.77 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบสมบูรณ์ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 323 ไร่ หรือร้อยละ 0.47 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง บ่อน้ำในไร่นา อ่างเก็บน้ำ

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 1,244 ไร่ หรือร้อยละ 1.80 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าสลับไม้ พุ่ม/ไม้ละเมาะ บ่อดิน พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ถม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,064	4.45
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,336	1.94
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	147	0.21
U405	ถนน	117	0.17
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	1,452	2.11
U602	รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์	12	0.02
A	พื้นที่เกษตรกรรม	60,255	87.51
A100	นาร้าง	743	1.08
A101	นาข้าว	34,063	49.46
A101+A204	นาข้าว+มันสำปะหลัง	197	0.29
A201	พืชไร่ผสม	38	0.06
A203	อ้อย	1,064	1.55
A204	มันสำปะหลัง	8,649	12.56
A301	ไม้ยืนต้นผสม	13	0.02
A302	ยางพารา	230	0.33
A303	ปาล์มน้ำมัน	1,559	2.26
A304	ยูคาลิปตัส	13,640	19.81
A401	ไม้ผลผสม	18	0.03
A407	มะม่วง	19	0.03
A502	พืชผัก	20	0.03
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	2	-

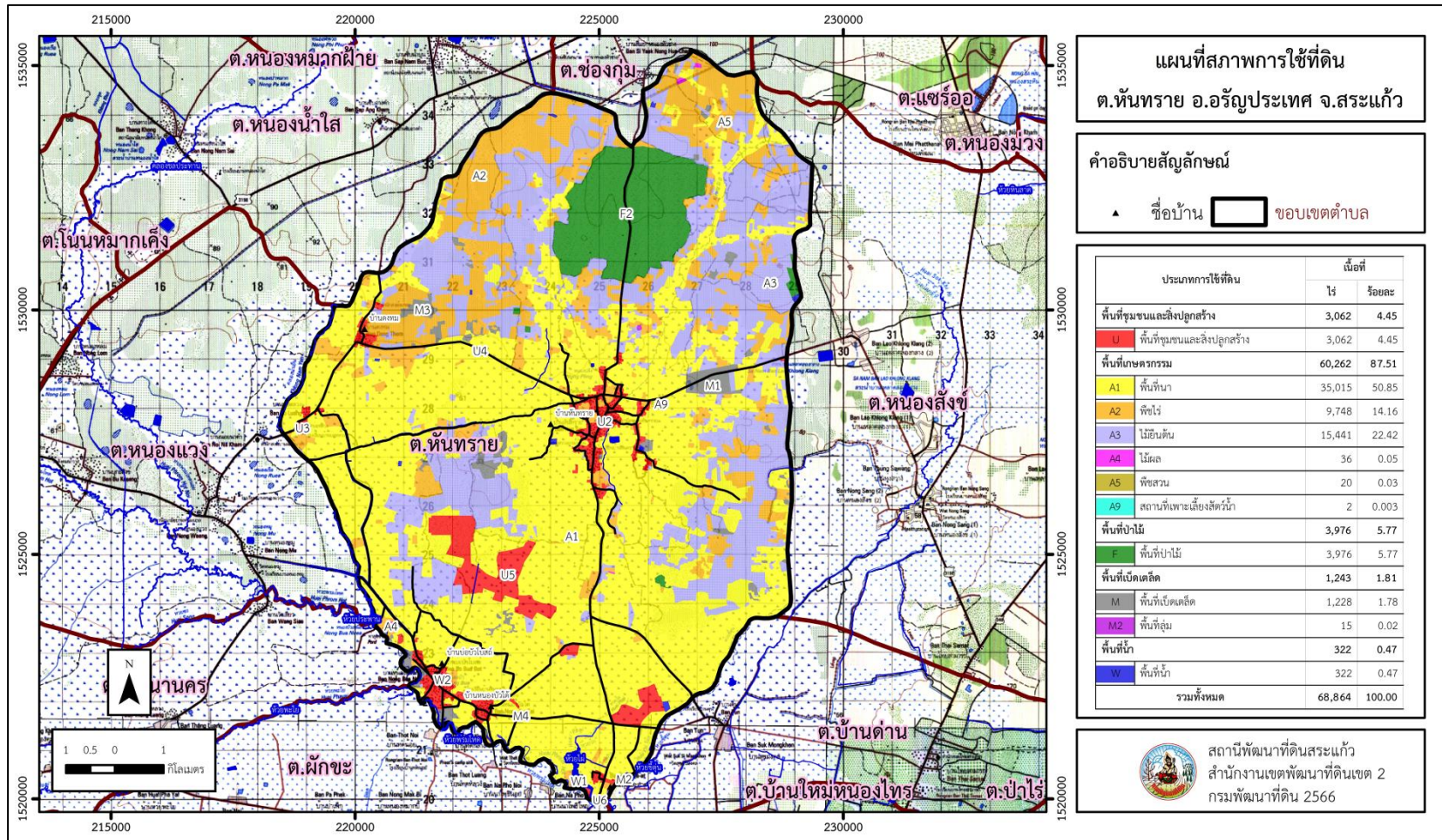

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
F	พื้นที่ป่าไม้	3,978	5.77
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	126	0.18
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	3,852	5.59
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,244	1.80
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	1,048	1.52
M201	พื้นที่ลุ่ม	15	0.02
M304	บ่อดิน	168	0.24
M405	พื้นที่ถม	13	0.02
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	323	0.47
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	190	0.27
W201	อ่างเก็บน้ำ	32	0.05
W202	บ่อน้ำในไร่นา	101	0.15
ผลรวมทั้งหมด		68,864	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566)

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลหันทราย มีประชากรรวม 5,801 คน แยกเป็นชาย 2,874 คน เป็นหญิง 2,927 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 52.65 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,841 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,529 ครัวเรือน หรือร้อยละ 83.05 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 312 ครัวเรือน หรือร้อยละ 16.95 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึงตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ปี 2565

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลหันทราย	1,841	2,874	2,927	5,801
หมู่ที่ 1 บ้านหันทราย	239	292	330	622
หมู่ที่ 2 บ้านหันทราย	339	524	536	1,060
หมู่ที่ 3 บ้านหนองบัวเหนือ	191	357	328	685
หมู่ที่ 4 บ้านหนองบัวใต้	248	444	439	883
หมู่ที่ 5 บ้านโนนโพธิ์	225	329	350	679
หมู่ที่ 6 บ้านเนินผาสุข	162	230	251	481
หมู่ที่ 7 บ้านโนนสะอาด	70	89	72	161
หมู่ที่ 8 บ้านดงทม	117	205	221	426
หมู่ที่ 9 บ้านบ่อหลวง	50	72	91	163
หมู่ที่ 10 บ้านบ่อบัวโบสถ์	200	332	309	641

ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด¹⁾	1,841	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,529	83.05
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	312	16.95

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2566)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลหันทราย มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,841 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 37.41 ไร่ (เนื้อที่ของตำบลรวมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจ ของชุมชนในตำบลหันทรายส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพด้านการเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา ได้แก่ มันสำปะหลัง นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์

การประกอบอาชีพ ในตำบลหันทราย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทำนา และปลูกพืชไร่ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย

- อาชีพทำเกษตรกรรม ตำบลหันทรายครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร 1,529 ครัวเรือน โดยเกษตรกรปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา ได้แก่ มันสำปะหลัง นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์ สำหรับการเลี้ยงสัตว์ พบว่าส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 211,965 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 64,803 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 175,804 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 53,748 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 36,161 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 11,055 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลหันทราย	158,820	22,870	21,234	9,042	211,965	64,803	175,804	53,748
หมู่ที่ 1 บ้านหันทราย	131,747	26,096	26,966	12,213	197,023	73,167	176,187	65,430
หมู่ที่ 2 บ้านหันทราย	170,763	32,636	27,671	10,884	241,954	74,983	201,773	62,530
หมู่ที่ 3 บ้านหนองบัวเหนือ	143,518	45,332	15,035	17,933	221,819	65,621	158,800	46,978
หมู่ที่ 4 บ้านหนองบัวใต้	180,421	7,193	20,892	490	208,996	55,267	171,877	45,451
หมู่ที่ 5 บ้านโนนโพธิ์	192,895	801	1,414	282	195,392	61,721	174,452	55,106
หมู่ที่ 6 บ้านเนินผาสุข	206,593	6,903	38,107	2,832	254,435	75,265	223,504	66,115
หมู่ที่ 7 บ้านโนนสะอาด	127,292	30,811	17,622	-	175,724	56,537	97,514	31,374
หมู่ที่ 8 บ้านดงทม	163,933	30,213	19,517	15,204	228,867	56,424	199,573	49,202
หมู่ที่ 9 บ้านบ่อหลวง	113,898	50,326	33,749	11,035	209,007	64,195	169,930	52,193
หมู่ที่ 10 บ้านบ่อบัวโบล	87,120	25,218	18,098	19,070	149,507	53,611	115,887	41,556

ที่มา: กรมการพัฒนารัฐบาล (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่างๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า)

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 26,265 ไร่

2) เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) เนื้อที่ 1,219 ไร่

3.1.2 **ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ** (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 เนื้อที่ 791 ไร่

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 68,073 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลหันทราย มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2536-2565) 1,363.7 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลหันทราย มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ คลองน้ำเย็น คลองสีโอ หนองบัว หนองบัวเหนือ หนองปลิง ห้วยขี้ต้อน ห้วยไผ่ และห้วยพรมโหด

3.2.3 จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลหันทราย มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 24 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 13 หน่วยแผนที่ดิน ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Ar-clA ชุดดินอรัญประเทศ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 17,147 ไร่ หรือร้อยละ 24.90 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Ar-sIA/ow ชุดดินอรัญประเทศ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ ตะกอนทับถมตอนบน มีเนื้อที่ 13,910 ไร่ หรือร้อยละ 20.20 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Tpy-fsi-sicIA ดินตาพระยาที่เป็นดินทรายแป้งละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,273 ไร่ หรือร้อยละ 1.85 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 10 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Bka-clA ชุดดินบางคล้า มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 6,445 ไร่ หรือร้อยละ 9.36 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Bka-sIA ชุดดินบางคล้า มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,569 ไร่ หรือร้อยละ 6.64 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Bka-sIB ชุดดินบางคล้า มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,979 ไร่ หรือร้อยละ 7.23 ของเนื้อที่ตำบล

4) หน่วยแผนที่ดิน Ci-clB ชุดดินโซคซัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 19 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล

5) หน่วยแผนที่ดิน Dr-col-slB ดินดอนไร้ที่เป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 6,428 ไร่ หรือร้อยละ 9.33 ของเนื้อที่ตำบล

6) หน่วยแผนที่ดิน Dr-gm-slA ดินดอนไร้ที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,488 ไร่ หรือร้อยละ 3.61 ของเนื้อที่ตำบล

7) หน่วยแผนที่ดิน Dr-gm,tk-slA/b ดินดอนไร้ที่มีจุดประสีเทาและเป็นทรายหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคัันนา มีเนื้อที่ 3,387 ไร่ หรือร้อยละ 4.92 ของเนื้อที่ตำบล

8) หน่วยแผนที่ดิน Dr-vtk-slB ดินดอนไร้ที่เป็นทรายหนามาก มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 6,803 ไร่ หรือร้อยละ 9.88 ของเนื้อที่ตำบล

9) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-gm,fl-slA/b,d3c ดินปึกธงชัยที่มีจุดประสีเทาและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคัันนา พบมวลสารพอกหรือสารเม็ดกลมของเหล็ก ที่ความลึก 50-100 เซนติเมตร มีเนื้อที่ 78 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล

10) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-hb,fl-slB ดินปึกธงชัยที่มีความอิมตัวเบสสูงและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,338 ไร่ หรือร้อยละ 1.94 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินต้น มีเนื้อที่ 47,050 ไร่ หรือร้อยละ 68.33 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ชุดดินอรัญประเทศ (Ar) และชุดดินบางคล้า (Bka) และปัญหาดินทรายจัด มีเนื้อที่ 10,190 ไร่ หรือร้อยละ 14.80 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ดินดอนไร้ที่มีจุดประสีเทา และเป็นทรายหยาบ (Dr-gm,tk) และดินดอนไร้ที่เป็นทรายหนามาก (Dr-vtk)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

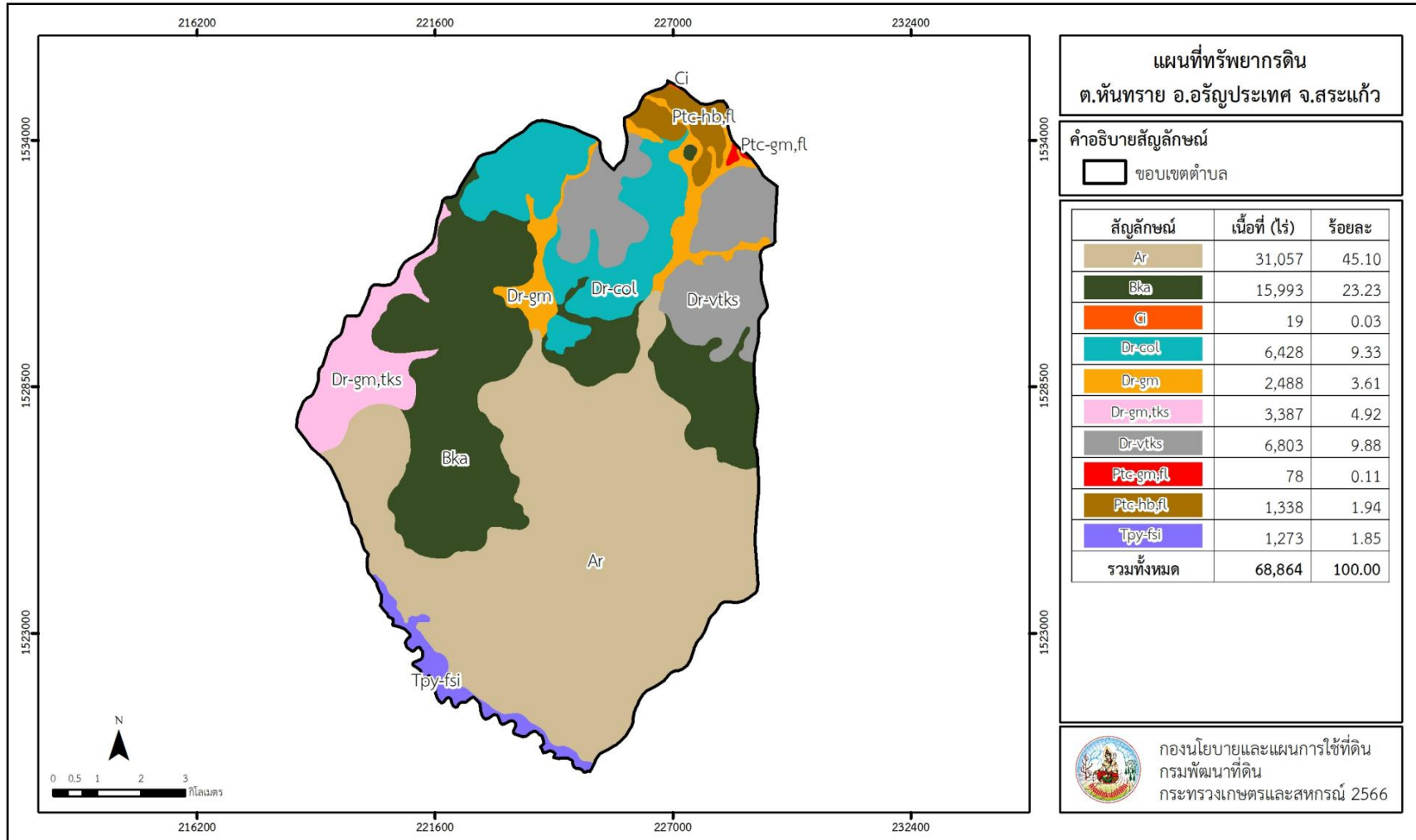
ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Ar-clA	0-2	0-50	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	4.5-5.5	4.5-5.5	<2	-	17,147	24.90
Ar-slA/ow	0-2	0-50	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	4.5-5.5	4.5-5.5	<2	-	13,910	20.20
Bka-clA	0-2	0-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-7.0	4.5-5.5	<2	-	6,445	9.36
Bka-slA	0-2	0-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-7.0	4.5-5.5	<2	-	4,569	6.64
Bka-slB	2-5	0-50	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-7.0	4.5-5.5	<2	-	4,979	7.23
Ci-clB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	6.0-7.0	4.5-5.5	<2	-	19	0.03
Dr-col-slB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	6,428	9.33
Dr-gm,tk-sIA/b	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	3,387	4.92
Dr-gm-slA	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	2,488	3.61
Dr-vtk-sIB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	6,803	9.88
Ptc-gm,fl-slA/b,d3c	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	78	0.11
Ptc-hb,fl-slB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	<2	-	1,338	1.94
Tpy-fsi-sicIA	0-2	>150	เลว	ต่ำ	<10	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	<2	-	1,273	1.85
รวมทั้งหมด											68,864	100.00

หมายเหตุ: 1. * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

2. เนื้อที่คำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลหันทราย คือ

- 1) ดินตื้น ดินทรายจัด ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 2) แหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขิน
- 3) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
- 4) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 5) ขาดแหล่งกักเก็บน้ำต้นทุนเพื่อการเกษตร

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลหันทราย มีความต้องการ 5 ประการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาดินและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- 2) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
- 3) ปรับรูปที่ดิน และเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน
- 4) ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติและสร้างฝายกักเก็บน้ำ
- 5) สร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก เพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 3 ประการ คือ

- 1.1) ดินตื้น ดินทรายจัด
- 1.2) น้ำขาดแคลน
- 1.3) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 3 ประการ คือ

- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.2) จัดหาแหล่งน้ำ
- 2.3) ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

3) สถานะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 4 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ
- 3.2) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 3.3) ปริมาณผลผลิตลดลง
- 3.4) ราคาผลผลิตตกต่ำ

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ

- 4.1) แหล่งน้ำที่มีอยู่ต้นเงินจากตะกอน
- 4.2) ผลผลิตพืชต่ำ ลงทุนสูง
- 4.3) รายได้น้อย
- 4.4) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

พื้นที่ลาดชัน

- 5.1) ฝายชะลอน้ำ
- 5.2) คันดิน
- 5.3) ปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ

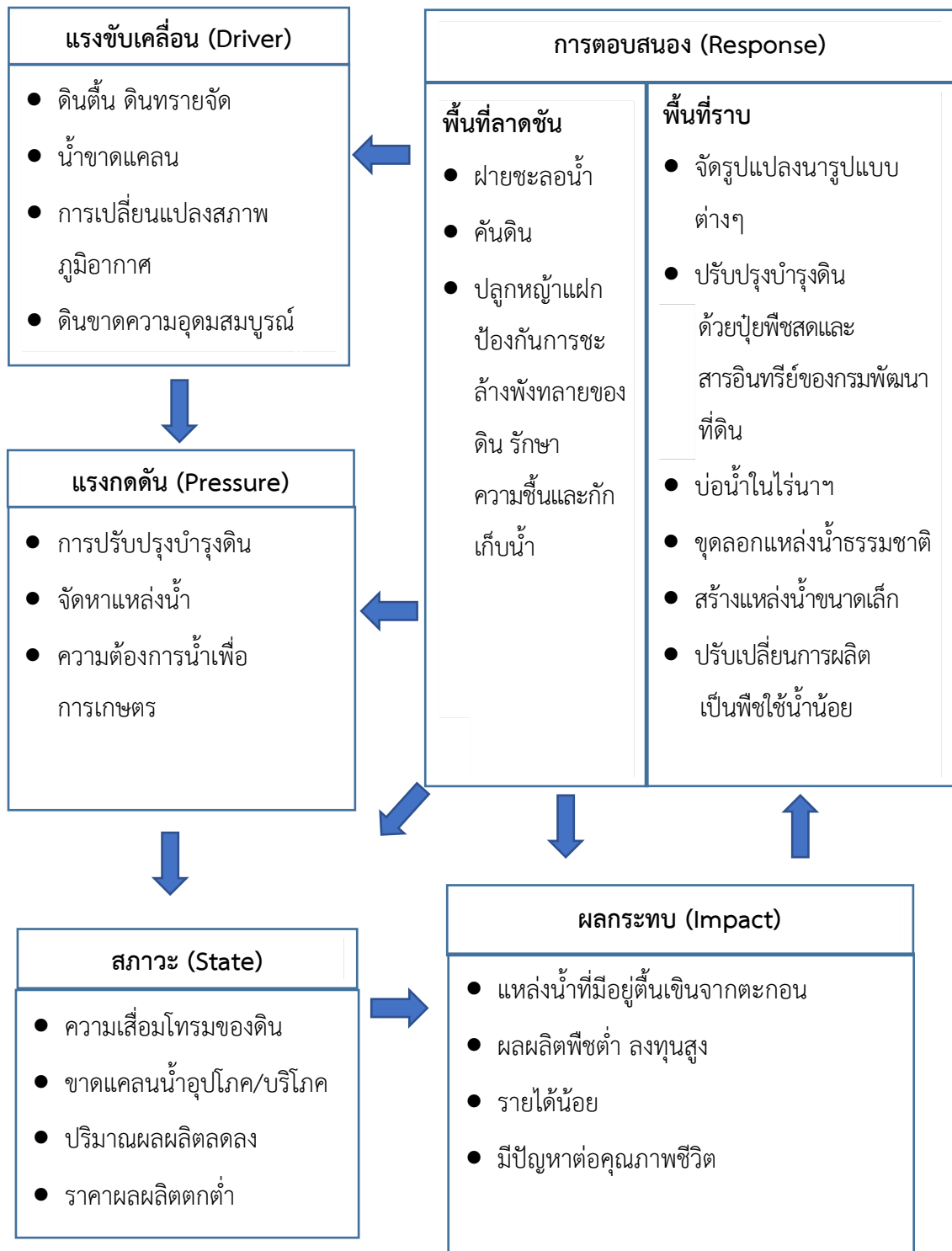
พื้นที่ราบ

- 5.1) จัดรูปแบบการปลูกแบบต่างๆ
- 5.2) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสดและสารอินทรีย์จากกรมพัฒนาที่ดิน
- 5.3) บ่อน้ำไร่นา
- 5.4) ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ
- 5.5) ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย
- 5.6) สร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- (2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

- 1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวและเก็บเกี่ยว ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม
- 2) ข้าวนาปี-มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม และจะปลูกมันสำปะหลังหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม
- 3) มันสำปะหลัง เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกมันสำปะหลังช่วงต้นฤดูฝน และมีอายุการจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยว 10 – 12 เดือน
- 4) อ้อย เหมาะสมปลูกในดินร่วนปนทรายโดยอาศัยความชื้นที่สะสมไว้จากฤดูฝน ปลูกช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ และเก็บเกี่ยวอ้อยช่วงเดือนธันวาคมถึงเมษายน
- 5) ยางพารา ส่วนใหญ่จะเลือกปลูกยางพาราช่วงต้นฤดูฝน และมีอายุจากวันปลูกถึงทำการกรีดยางครั้งแรกต้องมีอายุครบ 7 ปี หรือมีความกว้างของรอบต้น 50 ซม. ที่ระดับความสูง 150 ซม. เปิดกรีดในช่วงเดือนมิถุนายน - เดือนมกราคม และระยะเวลาที่หยุดกรีดช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนมกราคม
- 6) ปาล์มน้ำมัน ส่วนใหญ่จะเลือกปลูกปาล์มน้ำมันช่วงต้นฤดูฝน และมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 30 เดือน สามารถเก็บเกี่ยวได้ตลอดทั้งปี

เดือน ชนิดพืช	เดือน												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
1. ข้าวนาปี						ข้าวนาปี							
2. ข้าวนาปี- มันสำปะหลัง	มันสำปะหลัง					ข้าวนาปี							
3. มันสำปะหลัง	มันสำปะหลัง												
4. อ้อย	อ้อย												
5. ยางพารา	ยางพารา												
6. ปาล์มน้ำมัน	ปาล์มน้ำมัน												

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำรณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1 : ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือ กิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N : มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือ ปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความ เหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อยโรงงาน
Ar-clA	S2rns	N	S3r
Ar-slA/ow	S2rns	N	S3r
Bka-clA	S3o	S3r	S3r
Bka-slA	S3o	S3r	S3r
Bka-slB	S3o	S3r	S3r
Ci-clB	S3o	S2ns	S2ns
Dr-col-slB	S3o	S2n	S2ns
Dr-gm,tkslA/b	S2ons	N	S2ons
Dr-gm-slA	S2ons	N	S2ons
Dr-vtkslsB	S3o	S2ns	S2ns
Ptc-gm,fl-slA/b,d3c	S2ons	N	S2ons
Ptc-hb,fl-slB	S3o	S2s	S2s
Tpy-fsi-siclA	S2ns	N	S3o

หมายเหตุ: ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช

n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

r = สภาวะการหยั่งลึกของราก

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านเกษตรกรรม และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการ

ใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่ง ได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่า แผนการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่า สงวนแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 2 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่า ที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) และอยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 4,5 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตาม มาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีเนื้อที่ 11,015 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 16 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) **เขตป่าไม้สมบูรณ์** (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 3,003 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.36 ของ เนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์

2) **เขตป่าไม้เสื่อมโทรม** (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 26 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.04 ของ เนื้อที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยไว้ตาม ธรรมชาติไม่มีการเข้าไปรบกวนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดั้งเดิม

3) **เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ** (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 7,986 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 11.60 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก แผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็น อย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศ เป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ใน เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจาก การปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขต เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ และเขตประมง มีเนื้อที่ 52,276 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 75.913 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) **เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง** พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 24,395 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 35.43 ของเนื้อที่ตำบล และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 3,838 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 5.57 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ยูคาลิปตัส

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 3,845 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 5.58 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ อ้อย และมันสำปะหลัง

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูก ได้แก่ ดาวเรือง และพืชผักตามฤดูกาล เช่น ฟักทอง แตงโม

2) **เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ** พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้อาณาเขตเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 7,893 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 11.46 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 36 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ มะม่วง, ไม้ผลผสมผสาน

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 8,086 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 11.74 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยางพารา

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 4,161 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 6.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ปาล์มน้ำมัน

3) **เขตประมง** (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.003 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ

6.2.3 **เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง** มีเนื้อที่ 3,062 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.45 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

1) **เขตชุมชน/สถานที่ราชการ** (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,598 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.32 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

2) **เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต** (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 1,452 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.11 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่างๆ

3) **เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ** (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 12 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อนท่องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.4 **เขตแหล่งน้ำ** มีเนื้อที่ 322 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.47 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

1) **เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ** (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 190 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.28 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วยหนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

2) **เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น** (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 132 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.19 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 **เขตพื้นที่อื่นๆ** (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 1,243 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.81 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.6 **เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 946 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.37 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

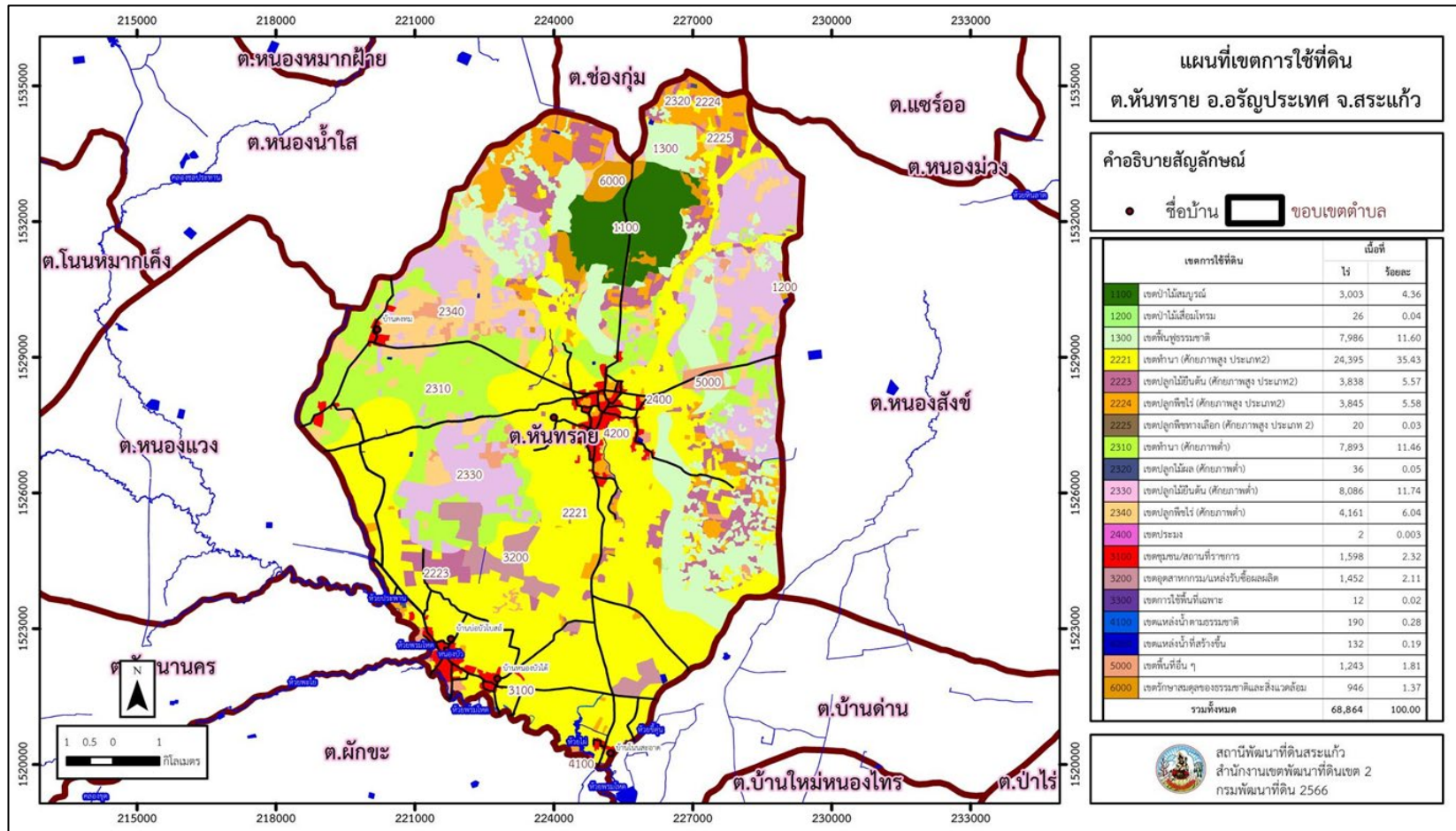
ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) หากมีการปรับปรุงบำรุงดินหรือปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ยกร่อง จัดทำระบบอนุรักษ์และน้ำประเภทต่างๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมขั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตป่าไม้	11,015	16.00
1.1 เขตป่าไม้สมบูรณ์	3,003	4.36
1.2 เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	26	0.04
1.3 เขตฟื้นฟูธรรมชาติ	7,986	11.60
2. เขตเกษตรกรรม	52,276	75.913
2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	32,098	46.61
1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	32,098	46.61
- เขตทำนา	24,395	35.43
- เขตปลูกไม้ยืนต้น	3,838	5.57
- เขตปลูกพืชไร่	3,845	5.58
- เขตปลูกพืชทางเลือก	20	0.03
2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	20,176	29.30
1) เขตทำนา	7,893	11.46
2) เขตปลูกไม้ผล	36	0.05
3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	8,086	11.74
4) เขตปลูกพืชไร่	4,161	6.04
2.3 เขตประมง	2	0.003
3. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,062	4.45
3.1 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,598	2.32
3.2 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	1,452	2.11
3.3 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	12	0.02
4. เขตแหล่งน้ำ	322	0.47
4.1 เขตแหล่งน้ำธรรมชาติ	190	0.28
4.2 เขตแหล่งน้ำสร้างขึ้น	132	0.19
5. เขตพื้นที่อื่น ๆ	1,243	1.81
6. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	946	1.37
รวม	68,864	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2566 ถึง 2570

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลหันทรายไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลหันทรายเพื่อมีมติ ให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการ เชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่ กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และ ประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรร ให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) **ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น** มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- (2) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (3) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (4) การรณรงค์ไกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุ
- (5) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม.
- (6) ปรับปรุง ศูนย์ฝึกปฏิบัติการพัฒนาที่ดิน
- (7) โครงการ Zoning By Agri-map

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

(1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน

3) พื้นที่แล้ง/ท่วมซ้ำซาก มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

(1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม.

(2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์จังหวัด)

(2) โครงการยกระดับสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรธุรกิจชุมชน (สหกรณ์จังหวัด)

(3) โครงการก่อสร้างชุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร (ปฏิรูปที่ดินจังหวัด/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

(4) โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพระดับการใช้น้ำในไร่นา (เกษตรจังหวัด)

(5) โครงการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน (ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าว)

(6) ผลิตพันธุ์หม่อนไหมและวัสดุย้อมสี (ส่งเสริมหม่อนไหมจังหวัด)

(7) กิจกรรมสนับสนุนการสำรวจติดตามสถานการณ์ระดับศัตรูพืชในพื้นที่เสี่ยง (เกษตรจังหวัด)

(8) โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (เกษตรจังหวัด/ประมงจังหวัด/ปศุสัตว์จังหวัด/ศูนย์วิจัยข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว)

(9) โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน (ปฏิรูปที่ดินจังหวัด/เกษตรและสหกรณ์จังหวัด)

(10) โครงการขับเคลื่อนการเกษตรระดับหมู่บ้านสู่การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง (เกษตรและสหกรณ์จังหวัด)

(11) โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน (ส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี Good Agricultural Practices: GAP) เกษตรจังหวัด/ประมงจังหวัด/ปศุสัตว์จังหวัด/ศูนย์วิจัยข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว)

(12) โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร (ส่งเสริมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี Good Agricultural Practices: GAP) เกษตรจังหวัด/ประมงจังหวัด/ปศุสัตว์จังหวัด/ศูนย์วิจัยข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว)

(13) โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (เกษตรจังหวัด)

(14) โครงการพัฒนาศักยภาพการค้าเงินธุรกิจของสหกรณ์กลุ่มเกษตรกรและธุรกิจชุมชน (สหกรณ์จังหวัด)

2) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

(1) ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ /โคบาลบูรพา (ปศุสัตว์จังหวัด)

(2) ส่งเสริมสนับสนุนพันธุ์สัตว์น้ำ (ประมงจังหวัด/ศูนย์เพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด)

(3) โครงการพัฒนาศักยภาพกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร (ปศุสัตว์จังหวัด)

(4) โครงการผลิตและขยายสัตว์น้ำพันธุ์ดี (ประมงจังหวัด)

(5) จำนวนสัตว์ที่ได้รับการพัฒนาสุขภาพสัตว์ (ปศุสัตว์จังหวัด)

7.3.2 พื้นที่แหล่งน้ำ

(1) โครงการจัดหาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน (ชลประทานจังหวัด)

(2) สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด/อบต./อบจ./นพค./ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2666 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ ปรับรูปที่ดินและเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลหันทราย กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลหันทรายในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเสื่อมโทรม (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำจนเกิดแล้งซ้ำซาก และน้ำท่วมน้ำหลากในฤดูฝน

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) การชะล้างพังทลายของดิน (2) ความอุดมสมบูรณ์ดินต่ำ (3) ดินตื้น พบหิน/กรวดโดยในพื้นที่ตำบลหันทรายด้านทิศเหนือเป็นพื้นที่ดอน และทางตอนกลางและทางใต้เป็นพื้นที่ลุ่ม และจากการวิเคราะห์ความลาดชันของตำบลหันทราย ซึ่งมีเนื้อที่รวม 68,864 ไร่ นั้น พบว่า ระดับความลาดชัน 0-2% มีจำนวน 1,819 ไร่ ร้อยละ 2.64 จากการที่สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดชันดังกล่าวนี้ ผลกระทบที่ตามมา คือ เกิดการสูญเสียดินที่มี

ความรุนแรงรวม 1,819 ไร่ พบว่าเป็นชุดดินคอนไร้เป็นดินปนทราย ที่มีความอุดมสมบูรณ์ดินต่ำ เกษตรกรปลูกพืชมันสำปะหลัง มีการรบกวนโครงสร้างดิน และดินไม่อุ้มน้ำ

ส่วนตอนกลางและตอนใต้ของตำบลหันทรายเป็นที่ราบ ที่มีลักษณะเป็นดินตื้น พบหินและกรวด ในส่วนของปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากมีการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานาน โครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนำไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้า นั้น เนื่องจากในพื้นที่ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำ พื้นที่เป็นทางผ่านน้ำซึ่งจะรับน้ำมาจากอำเภอดมชานนคร และไหลผ่านตามแนวคลองพรหมโหด เนื่องจากเวลาน้ำหลากจะมีการพังกาตะกอนดินมาสะสมเกิดการตื้นเขิน นอกจากผลการทั้บถมของตะกอนดินในแหล่งน้ำจนตื้นเขินดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนนํ้าจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาเรื่องขาดแคลนนํ้าและน้ำท่วม จะสรุปได้ว่ามี 6 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝายกั้นน้ำ ลำน้ำ เป็นต้น (2) สร้างฝายเก็บน้ำ (3) ระบบส่งน้ำกระจายน้ำด้วยท่อ P.E. (4) ขุดเจาะบ่อบาดาล (5) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำ และ (6) ป้องกันน้ำท่วมน้ำแล้ง

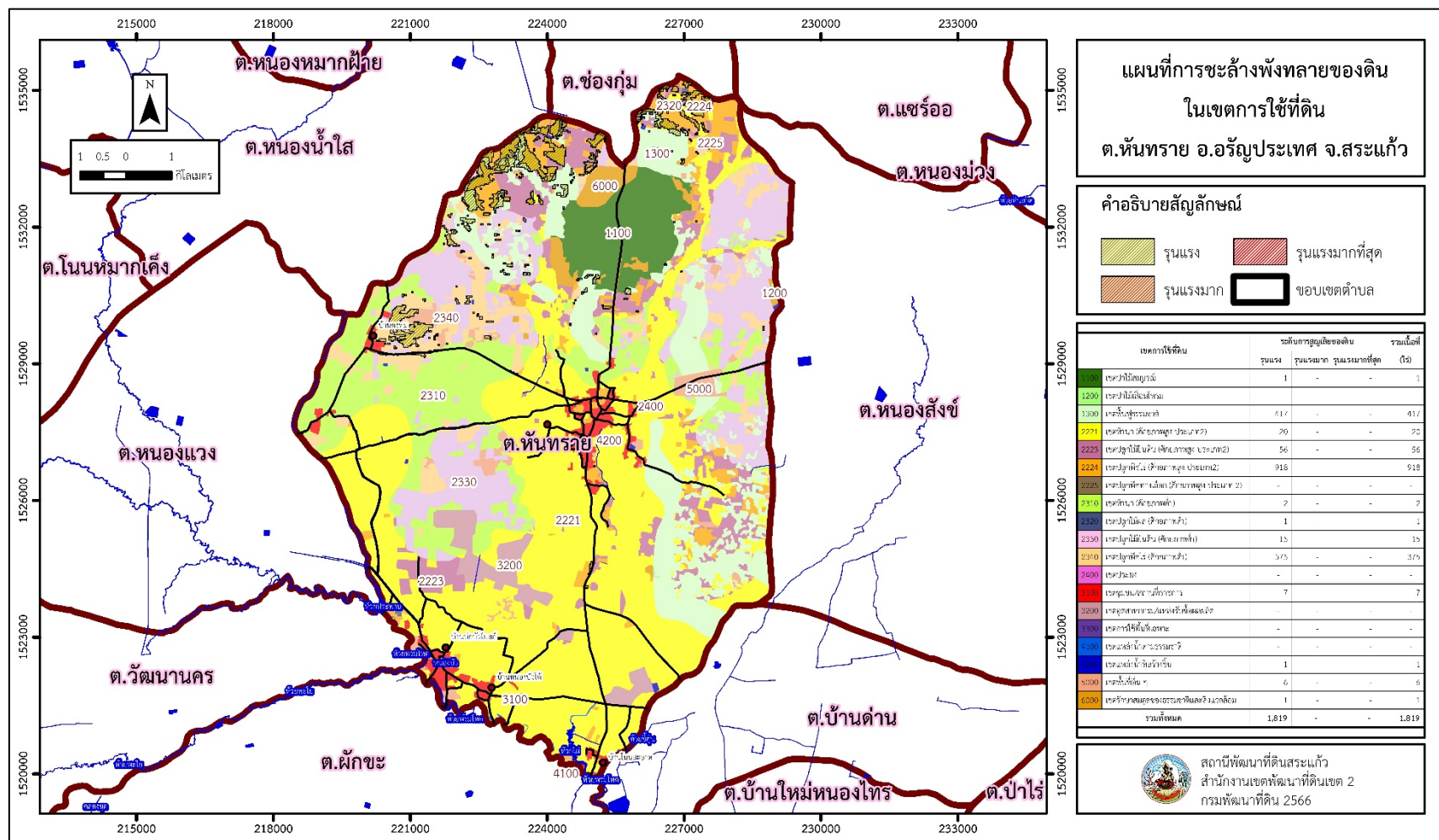
เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 6 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วสรุปได้ว่า **“ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งแล้วจะแก้ไขปัญหการขาดแคลนนํ้าหรือนํ้าท่วมทั้งตำบลได้โดยสิ้นเชิง”**

การแก้ไขปัญหการขาดแคลนนํ้าหรือนํ้าท่วมจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งปัญหการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ตอนบน กับปัญหการขาดแคลนนํ้าในพื้นที่ตอนบน โดยจัดทำโครงการ **“การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ”** ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญห โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ **1. ส่วนของต้นน้ำ** อยู่บริเวณทิศเหนือ ควรมีการจัดการพื้นที่สร้างแหล่งกักเก็บน้ำฝายชะลอน้ำ เพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่ การขุดบ่อบาดาล และก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการชะล้างพังทลาย การสูญเสียดิน และชะลอการไหลของน้ำ **2. ส่วนของกลางน้ำ** อยู่บริเวณตอนกลางของตำบล สภาพพื้นที่ประกอบด้วยที่ราบ เกษตรกรทำนาข้าว การจัดการพื้นที่ควรก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน การขุดสระน้ำในไร่นา วางผังน้ำทั้งระบบ **3. ส่วนของปลายน้ำ** อยู่บริเวณตอนใต้ของตำบล สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มรับน้ำ และคลอง การจัดการพื้นที่ควรพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำและระบบน้ำ ได้แก่ การขุดสระเก็บน้ำ การขุดลอกคลอง ก่อสร้างฝายกั้นน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบาย

น้ำ และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (รูปที่ 7-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

รูปที่ 7-1 การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดิน ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1. เขตเกษตรกรรม เนื้อที่ 52,276 ไร่	- ปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	343,000
1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เนื้อที่ 32,098 ไร่	- ส่งเสริมปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด	6,000
- เขตทำนา เนื้อที่ 24,395 ไร่	- กลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีฯ	24,500
- เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 3,838 ไร่	- โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	1,174,200
- เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,845 ไร่	- โครงการส่งเสริมการไถกลบเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	34,000
- เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 20 ไร่	- ปรับปรุง ศูนย์ฝึกปฏิบัติการพัฒนาที่ดิน	59,250
2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เนื้อที่ 20,176 ไร่	- โครงการ Zoning By Agri-map	1,000,000
- เขตทำนา เนื้อที่ 7,893 ไร่		
- เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 36 ไร่		
- เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 8,086 ไร่		
- เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 4,161 ไร่		
2. เขตป่าไม้ เนื้อที่ 11,015 ไร่	- การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	182,500
3. เขตชุมชน เนื้อที่ 3,062 ไร่	- จุลินทรีย์ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจาก สารเร่ง พด.6	65,000
4. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 322 ไร่	- การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	146,000
5. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื้อที่ 946 ไร่	- การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	182,500
	- การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	750,000
รวมงบประมาณทั้งสิ้น		3,966,950

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ
1. เขตเกษตรกรรม เนื้อที่ 52,276 ไร่	(1) โครงการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์จังหวัด) (2) โครงการยกระดับสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรธุรกิจชุมชน (สหกรณ์จังหวัด) (3) โครงการจัดหาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน (ชลประทานจังหวัด) (4) โครงการก่อสร้างจุดแจกจ่ายน้ำเพื่อการเกษตร (ปฎิรูปที่ดินจังหวัด) (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล) (5) โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพระดับการใช้ไนโตรเจน (เกษตรจังหวัดจังหวัด) (6) โครงการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์วิจัยข้าวชุมชน (ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าว) (7) โครงการพัฒนาศักยภาพกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร (ปศุสัตว์จังหวัด) (8) โครงการผลิตและขยายสัตว์น้ำพันธุ์ดี (ประมงจังหวัด) (9) ผลิตพันธุ์หม่อนไหมและวัสดุย้อมสี (ส่งเสริมหม่อนไหมจังหวัด) (10) กิจกรรมสนับสนุนการสำรวจติดตามสถานการณ์ระดับศัตรูพืชในพื้นที่เสี่ยง (เกษตรจังหวัดจังหวัด) (11) จำนวนสัตว์ที่ได้รับการพัฒนาสุขภาพสัตว์ (ปศุสัตว์จังหวัด) (12) โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (เกษตรจังหวัด/ประมงจังหวัด/ปศุสัตว์จังหวัด/ศูนย์วิจัยข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว) (13) โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน(ปฎิรูปที่ดินจังหวัดและเกษตรและสหกรณ์จังหวัด) (14) โครงการขับเคลื่อนการเกษตรระดับหมู่บ้านสู่การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง(เกษตรและสหกรณ์จังหวัด) (15) โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน (ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์) (เกษตรจังหวัด ประมงจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด ศูนย์วิจัยข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว) (16) โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร (ส่งเสริมเกษตร GAP) (เกษตรจังหวัด ประมงจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด ศูนย์วิจัยข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว) (17) โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (เกษตรจังหวัด) (18) โครงการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานธุรกิจของสหกรณ์กลุ่มเกษตรกรและธุรกิจชุมชน (สหกรณ์จังหวัด)

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ
2. เขตป่า เนื้อที่ 11,015 ไร่	(1) โครงการป้องกันไฟป่า (กรมป่าไม้) (2) โครงการปลูกป่า (กรมป่าไม้)
3. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 322 ไร่	(1) โครงการจัดหาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน (ชลประทานจังหวัด) (2) สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด) (อบจ.) (นพค.) (ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด /ภาค)

แผนการใช้ที่ดินตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2570)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2566	25676	2568	2569	2570		2566	25676	2568	2569	2570		
1. เขตเกษตรกรรม	ปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	-	50	50	50	50	200	-	85,750	85,750	85,750	85,750	343,000	พต.
	ส่งเสริมปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด	ไร่	50	50	100	100	100	400	750	750	1,500	1,500	1,500	6,000	พต.
	กลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	4,900	4,900	4,900	4,900	4,900	24,500	พต.
	โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	7	10	10	10	20	57	144,200	206,000	206,000	206,000	412,000	1,174,200	พต.
	โครงการส่งเสริมการไถกลบเพื่ออินทรีย์วัตถุ	ไร่	20	20	20	20	20	100	6,800	6,800	6,800	6,800	6,800	34,000	พต.
	ปรับปรุง ศูนย์ฝึกปฏิบัติการพัฒนาที่ดิน	แห่ง	1	1	1	1	1	1	11,850	11,850	11,850	11,850	11,850	59,250	พต.
	โครงการ Zoning By Agri-map	ไร่	-	100	100	100	100	400	-	250,000	250,000	250,000	250,000	1,000,000	พต.
2. เขตป่าไม้	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	50,000	50,000	50,000	50,000	50,000	250,000	36,500	36,500	36,500	36,500	36,500	182,500	พต.
3. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	จุลินทรีย์ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจาก สารเร่ง พด.6	ลิตร	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	13,000	13,000	13,000	13,000	13,000	65,000	พต.
4. เขตแหล่งน้ำ	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	40,000	40,000	40,000	40,000	40,000	200,000	29,200	29,200	29,200	29,200	29,200	146,000	พต.
5. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	50,000	50,000	50,000	50,000	50,000	250,000	36,500	36,500	36,500	36,500	36,500	182,500	พต.
	การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้น	ไร่	100	100	100	100	100	500	150,000	150,000	150,000	150,000	150,000	750,000	พต.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. **ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565**. แหล่งที่มา:
<http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. **สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2536-2565. (ไฟล์ข้อมูล)**.
กรมอุตุนิยมวิทยากระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. **แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล)**.
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน**. กองวางแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และราย
ตำบลปี 2565**. แหล่งที่มา :<https://ebmn.cdd.go.th/>. 1 มิถุนายน 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. **จำนวนครุว์เรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด
รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566)**. แหล่งที่มา :
<http://mvos2.gistda.or.th/>. 15 พฤษภาคม 2566.
- กรมการปกครอง. 2566. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านรายจังหวัด รายอำเภอ และราย
ตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565)**. แหล่งที่มา :
<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop,>
1 พฤษภาคม 2566.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหันทราย. 2566 **วิสัยทัศน์ของตำบล**. แหล่งที่มา:
<https://hansai.go.th/public/default/index/index/menu/9,1> กันยายน 2566.

สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว

เลขที่ 8 ก.สุวรรณศร ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว 27000
โทร.037-241197 โทรสาร.037-241669 E-mail:sko01@ldd.go.th